

**O'SMIR QIZLARDA TUXUMDONLARNING YAXSHI SIFATLI O'SMALARINI
DAVOLASH SAMARADORLIGI VA REPRODUKTIV SALOMATLIKNI SAQLASHGA
YO'NALTIRILGAN REABILITATSIYA YONDASHUVLARI**

Abduraxmonova Zilola Xamidulla qizi

Toshkent Davlat Tibbiyot Universitet 2-kampus

Bolalar va o'smirlar ginekologiyasi magistranti.

Babjanova Sh.D.

Ilmiy rahbar: t.f.d dotsent.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22834654>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalarini davolash samaradorligi hamda reproduktiv salomatlikni saqlashga qaratilgan zamonaviy reabilitatsiya yondashuvlari yoritilgan. Tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalarini erta aniqlash, zamonaviy diagnostika usullaridan foydalanish va bemorning yoshiga hamda klinik holatiga mos individual davolash taktikasini tanlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Davolash jarayonida organ-saqlovchi va minimal invaziv jarrohlik usullarining ahamiyati, shuningdek, tuxumdon to'qimasi va reproduktiv funksiyani imkon qadar saqlab qolish tamoyillari ko'rib chiqilgan. Operatsiyadan keyingi reabilitatsiya, hayz siklini nazorat qilish, tuxumdon faoliyatini kuzatish va uzoq muddatli tibbiy monitoringning ahamiyati tahlil qilingan.

Kompleks yondashuv o'smir qizlarning sog'lig'ini tiklash, davolash samaradorligini oshirish va kelajakdagi reproduktiv salomatlikni muhofaza qilishning muhim sharti sifatida baholangan.

Kalit so'zlar: Tuxumdon, yaxshi sifatli o'smalar, tuxumdon kistalari, diagnostika, organ-saqlovchi davolash, laparoskopiya, minimal invaziv jarrohlik, reabilitatsiya.

Kirish

O'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalari va o'smaga o'xshash hosilalari reproduktiv tizim patologiyalari orasida muhim o'rin tutadi. Ushbu holatlar ko'pincha qorin pastidagi og'riq, hayz siklining buzilishi, noqulaylik yoki ayrim hollarda simptomsiz kechishi mumkin. Patologiyani erta aniqlash va to'g'ri davolash tuxumdon faoliyatini hamda kelajakdagi reproduktiv salomatlikni saqlash uchun muhimdir.

Hozirgi vaqtda tuxumdon patologiyalarini tashxislashda ultratovush tekshiruvi, klinik va laborator tekshiruvlardan kompleks foydalanish muhim ahamiyatga ega. Davolash taktikasini tanlashda bemorning yoshi, o'smaning hajmi va tuzilishi, klinik belgilari hamda asoratlar xavfi hisobga olinadi. Kichik va funksional hosilalarda konservativ davolash va dinamik kuzatuv samarali bo'lishi mumkin.

Jarrohlik davolash talab etilgan holatlarda esa minimal invaziv va organ-saqlovchi usullarga ustuvorlik berish maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv tuxumdon to'qimasini maksimal darajada saqlash, uning funksional faoliyatini tiklash va reproduktiv imkoniyatlarni asrashga xizmat qiladi.

Shu sababli o'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalarini davolash samaradorligini oshirish hamda reproduktiv salomatlikni saqlashga yo'naltirilgan reabilitatsiya yondashuvlarini takomillashtirish dolzarb masala hisoblanadi.

Dolzarbligi

O'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalari reproduktiv salomatlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan muhim ginekologik muammolardan biridir. Ushbu kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolash tuxumdon to'qimasini saqlash hamda kelajakdagi reproduktiv funksiyani asrashda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy organ-saqlovchi va minimal invaziv davolash usullaridan foydalanish davolash samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Asosiy qism

O'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalari va o'smaga o'xshash hosilalari reproduktiv tizim patologiyalari orasida muhim klinik ahamiyatga ega bo'lib, ularni o'z vaqtida aniqlash kelgusidagi reproduktiv salomatlikni saqlashning muhim shartlaridan hisoblanadi.

Kasallikning klinik belgilari o'smaning turi, hajmi, joylashuvi va tuxumdon to'qimasidagi morfologik o'zgarishlarga qarab turlicha namoyon bo'ladi. Ayrim bemorlarda patologik jarayon simptomsiz kechishi va profilaktik ultratovush tekshiruvi vaqtida aniqlanishi mumkin. Klinik jihatdan pastki qorin sohasidagi og'riq, qorin pastida og'irlik yoki noqulaylik hissi, hayz siklining buzilishi hamda umumiy holatdagi o'zgarishlar kuzatilishi mumkin. To'satdan paydo bo'lgan kuchli og'riq tuxumdon o'smalarining buralishi kabi shoshilinch holatlardan dalolat berishi mumkin. Diagnostik jarayonni boshlashda anamnez ma'lumotlarini yig'ish, bemorning yoshini, hayz faoliyatini va klinik simptomlarini baholash muhimdir. Ultratovush tekshiruvi tuxumdon hosilalarini aniqlash va ularning morfologik xususiyatlarini baholashda asosiy instrumental usul hisoblanadi. Tekshiruv davomida o'smaning hajmi, shakli, chegaralari, ichki tuzilishi va kistoz yoki solid komponentlari aniqlanadi. Doppler ultratovush tekshiruvi hosilaning qon tomirlanish xususiyatlarini baholash imkonini beradi. Murakkab tuzilishga ega yoki malignlik ehtimoli mavjud bo'lgan holatlarda qo'shimcha laborator va instrumental tekshiruvlardan foydalaniladi.

O'sma markerlarini aniqlash ayrim klinik vaziyatlarda differensial diagnostikaga yordam beradi. Kompleks diagnostik yondashuv yaxshi sifatli va xavfli jarayonlarni farqlash imkonini oshiradi. Erta tashxis o'smaning asoratlanishining oldini olish va davolash taktikasini o'z vaqtida belgilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, diagnostika jarayonida o'smirning reproduktiv funksiyasini saqlash imkoniyatlari ham hisobga olinishi kerak. Tashxis natijalarini klinik, laborator va instrumental ma'lumotlar bilan birgalikda baholash individual davolash rejasini ishlab chiqish uchun asos bo'ladi.

O'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalarini davolashda asosiy maqsad patologik hosilani samarali bartaraf etish bilan birga tuxumdonning anatomik va funksional imkoniyatlarini maksimal darajada saqlab qolishdan iborat. Davolash taktikasini tanlashda bemorning yoshi, klinik holati, o'smaning hajmi, morfologik tuzilishi, simptomlarning mavjudligi va malignlik xavfi hisobga olinadi. Kichik hajmdagi, funksional xususiyatga ega va xavfli belgilar kuzatilmaydigan hosilalarda konservativ yondashuv hamda dinamik kuzatuv samarali strategiya bo'lishi mumkin. Bunday holatlarda bemor muntazam klinik va ultratovush nazoratidan o'tkazilib, hosilaning kamayishi yoki yo'qolishi baholanadi. Jarrohlik davolashga ko'rsatma mavjud bo'lgan holatlarda minimal invaziv usullardan foydalanish zamonaviy ginekologik amaliyotning muhim yo'nalishlaridan biridir. Laparoskopik operatsiyalar to'qimalarning kamroq shikastlanishi, operatsiyadan keyingi tiklanishning tezlashishi va kosmetik natijalarning yaxshiligi bilan ajralib turadi.

Yaxshi sifatli kistoz hosilalarda laparoskopik kistektomiya orqali patologik to'qimani olib tashlash va sog'lom tuxumdon parenximasini saqlashga intilish muhim hisoblanadi. Ayrim hollarda tuxumdonning qisman rezektsiyasi talab qilinishi mumkin, bunda funksional to'qimani maksimal darajada saqlash tamoyiliga amal qilinadi. Radikal jarrohlik amaliyotlari esa faqat aniq klinik va morfologik ko'rsatmalar mavjud bo'lganda ko'rib chiqiladi. Organ-saqlovchi yondashuv o'smirlik davrida ayniqsa muhim bo'lib, kelajakdagi ovulyator va reproduktiv funksiyani saqlashga qaratiladi. Jarrohlik taktikasini belgilashda malign jarayon ehtimolini istisno qilish ham muhim ahamiyatga ega.

O'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalarini davolashdan keyingi reabilitatsiya reproduktiv tizim faoliyatini tiklash va uzoq muddat davomida nazorat qilishga qaratilgan kompleks jarayon hisoblanadi. Reabilitatsiyaning asosiy maqsadi operatsiyadan yoki konservativ davolashdan keyingi funksional holatni baholash, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlarni erta aniqlash va tuxumdon faoliyatini saqlashdan iborat. Davolashdan keyingi kuzatuvda bemorning umumiy holati, pastki qorin sohasidagi shikoyatlari va hayz siklining muntazamligi baholanadi. Hayz siklining tiklanishi tuxumdonlarning funksional faoliyatini baholashda muhim klinik ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Ultratovush tekshiruvlari orqali tuxumdon to'qimasining strukturaviy holati, follikulyar apparat va yangi patologik hosilalarning mavjudligi nazorat qilinadi. Zarur klinik holatlarda gormonal tekshiruvlar orqali reproduktiv tizimning funksional holati qo'shimcha baholanishi mumkin. Reabilitatsiya dasturi bemorning yoshi, o'tkazilgan davolash turi va individual klinik xususiyatlariga moslashtirilishi kerak.

Jarrohlikdan keyingi dastlabki davrda og'riq sindromi, yallig'lanish va boshqa asoratlarni nazorat qilish muhimdir. Keyingi bosqichlarda tuxumdon faoliyati va hayz sikli dinamik kuzatuv ostida bo'ladi. Uzoq muddatli monitoring qaytalanish yoki yangi hosilalarning rivojlanishini erta aniqlash imkonini beradi. Reabilitatsiya jarayonida sog'lom turmush tarzi, ratsional ovqatlanish va yoshga mos jismoniy faollikni ta'minlash tavsiya etiladi.

Xulosa

O'smir qizlarda tuxumdonlarning yaxshi sifatli o'smalarini o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri davolash reproduktiv salomatlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy diagnostik usullar, xususan, ultratovush tekshiruvi va klinik-laborator baholash patologik hosilalarning xususiyatlarini aniqlash hamda individual davolash taktikasini tanlash imkonini beradi.

Davolashda bemorning yoshi, o'smaning hajmi va morfologik xususiyatlari bilan bir qatorda tuxumdon to'qimasini saqlash tamoyiliga alohida e'tibor qaratish lozim. Kichik va xavfli belgilar kuzatilmaydigan hosilalarda dinamik kuzatuv, jarrohlik zarur bo'lgan holatlarda esa minimal invaziv va organ-saqlovchi usullardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Laparoskopik kistektomiya va boshqa organ-saqlovchi amaliyotlar tuxumdonning anatomik va funksional imkoniyatlarini saqlab qolishga xizmat qiladi. Davolash samaradorligini oshirishda operatsiyadan keyingi reabilitatsiya, hayz sikli va tuxumdon faoliyatini muntazam nazorat qilish, shuningdek, uzoq muddatli kuzatuv muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Northridge J.L. Adnexal Masses in Adolescents // *Pediatric Annals*. – 2020. – Vol. 49, №4. – P. e183–e187.

2. Potdar N., Pillai R.N., Oppenheimer C.A. Management of ovarian cysts in children and adolescents // *The Obstetrician & Gynaecologist*. – 2020. – Vol. 22, №2. – P. 107–114.
3. Lawrence A.E., Minneci P.C., Deans K.J. Ovary-sparing surgery for benign pediatric ovarian masses // *Current Opinion in Pediatrics*. – 2019. – Vol. 31, №3. – P. 386–390.
4. Ovarian-Sparing Surgery in Pediatric Benign Ovarian Tumors // *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*. – 2016. – Vol. 29, №4. – P. 349–354.
5. Ergun-Longmire B., Greydanus D.E. Ovarian tumors in the pediatric population: An update // *Disease-a-Month*. – 2024. – Vol. 70, №6.